

MEVZUAT

MEVZUAT ARAŞTIRMASI — 1980/1

(Ocak - Şubat 1980)

Hazırlayan
Asis. Dr. Tayfun AKGÜNER

İstanbul Hukuk Fakültesi İdare Hukuku ve İdare İlimleri Enstitüsü tarafından yayınlanan bu Dergide, bir yıllık mevzuatı bölümler halinde kısaca aktarmak istiyoruz. Elinizdeki bölüm 1980 yılının ilk iki ayı içinde Resmî Gazete'de yayınlanan kanunları, önemli yürütme işlemleri ile Yüksek Mahkeme kararlarını içermektedir.

I. YASAMA İŞLEMLERİ

1. T.B.M.M. Eski Üyeleri Hakkında Kanun (RG. 6.1.1980/16861) :

2554 sayılı ve 25.12.1979 tarihinde kabul edilen "T.B.M.M. Eski Üyeleri Hakkında Kanun" la, Temsilciler Meclisi Üyeleri ile Türkiye Büyük Millet Meclisi eski üyeleri, sağlık ve tedavi konuları ile, ulaştırma, haberleşme ve pasaport konularında, T.B.M.M. üyelerine tanınan haklardan yararlandırılmıştır. Kanunda ayrıca, seçilme yeterliliğini kaybetmiş olanların bu haklardan yararlanamayacakları belirtilmiştir.

2. Çeşitli Uluslararası Sözleşmelerin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanunlar (RG. 6.1.1980/16861) :

a. 2255 sayılı ve 25.12.1979'da kabul edilen "Türkiye, İran ve Pakistan Arasında 27 Nisan 1977 Tarihinde Tahran'da İmzalanan Güney ve Batı Asya Posta Birliği Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun" la, Güney ve Batı Asya Posta Birliği Sözleşmesi'nin onaylanması T.B.M.M. tarafından uygun bulunmuştur.

b. 25.12.1979 tarihinde kabul edilen 2256 sayılı "Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO)'nun XVI nci Genel Kurulu Tarafından 14 Kasım 1970 Tarihinde Kabul Olu- nan (Kültür Varlıklarının Kanunsuz İthal, İhraç ve Mülkiyet Trans- ferinin Önlenmesi ve Yasaklanması İçin Alınacak Tedbirlerle İlgili Sözleşme)'ye Katılmamızın Uygun Bulduğuna Dair Kanun" la, yukarıda anılan sözleşmeye katılmamız uygun bulunmuştur.

c. 2257 sayılı ve 25.12.1979 tarihinde kabul edilen "Göçmen İşçinin Hukukî Statüsüne İlişkin Avrupa Sözleşmesinin Onaylan- masının Uygun Bulduğuna Dair Kanun" ise, T.B.M.M.'nin anılan sözleşmeyi uygun bulduğunu belirtmektedir.

3. Noterlik Kanunu (RG. 23.2.1980/16909) :

2258 sayılı ve 19.2.1980 tarihli "1512 Sayılı Noterlik Kanununun 112 nci Maddesinin Son Fıkrasının Değiştirilmesine İlişkin Kanun" noterlik tarifesinde gerekli görülecek değişikliklerin iki yılda bir yapılmasını ve yeni tarife yürürlüğe girinceye kadar eski tarifenin uygulanmasını öngörmüştür.

4. Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu (RG. 23.2.1980/ 16909) :

"4 Ocak 1961 Tarihli ve 211 Sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 33 üncü maddesinin (a) Bendine Bir Fıkra Eklen- mesi ve 47 nci Maddesinin İkinci Fıkrasının Değiştirilmesine İlişkin Kanun" (Kanun No. 2259 - Kabul Tarihi: 19.2.1980), subay sınıf okullarında temel eğitimde bulunan subayların günlük çalışma ve okuldan gece izinli ayrılmalarının düzenlenecek bir yönetmelikle be- lirlenmesini öngörmüştür.

Ayrıca, aynı Kanun, garnizon komutanlığına ait hizmetlerin, si- vil makamlarla olan ilişkilerin, Cumhurbaşkanı ile Devlet büyükle- rinin garnizona gelişlerinde alınacak güvenlik önlemlerinin ve emekli subaylarla diğer askeri şahısların güvenliklerine ilişkin hususların Millî Savunma ve İçişleri Bakanlıklarınca ortaklaşa hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilmesini istemektedir.

5. Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu (RG. 23.2.1980/16909) :

2260 sayılı ve 19.2.1980 tarihinde kabul edilen bir Kanunla (926 Sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununa Bir Ek Geçici Madde Eklenmesine İlişkin Kanunla), 1 Mart 1979 tarihinde Türk Silâhlı Kuvvetleri kadrolarında bulunan personelin, rütbe ve kıdemlerinde değişiklik yapılmamak kaydıyla, kazanılmış hak aylıklarının bir defaya mahsus olmak üzere, bir üst derecenin aynı kademesine getirileceği belirtilmektedir. Ayrıca, 1 Mart 1979 tarihinde öğrenimde bulunan askerî öğrencilerin harçlıklarının da bu Kanunda belirtilen hükümlere göre ödenmesi ve Kanunun yürürlük tarihi olan 1 Mart 1979 gününden önce adi malullük, vazife malullüğü aylığı bağlananlar ile dul ve yetim aylıkları alanlar için de bu Kanun hükümlerinin uygulanması istenmektedir.

6. Kamu Güvenliğine ve Kolluk Hizmetlerine İlişkin Bazı Kanunlar (RG. 23.2.1980/16909) :

“Tedbirler Paketi” olarak da bilinen ve “Kamu Güvenliğine ve Kolluk Hizmetlerine İlişkin Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Bunlara Yeni Hükümler Eklenmesi Hakkında Kanun” başlıklı 2261 sayılı ve 19.3.1980 tarihinde kabul edilen Kanunla, aşağıda belirtilen Kanunlarda değişiklik yapılmış ve bu Kanunlara yeni hükümler eklenmiştir:

a. 2559 sayılı Polis Vazife ve Selâhiyet Kanununun 9 ve 17 inci maddelerine bazı fıkralar eklenmiştir.

aa. 9 uncu maddeye eklenen fıkralar :

— Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapıldığı yerde ve yakın çevresinde,

— Özel hukuk tüzel kişileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ya da sendikaların genel kurul toplantılarının yapıldığı yerde ve yakın çevresinde,

— Taşıt araçlarında, terminallerde, spor yarışmalarında,

— Öğretim ve eğitim kurumlarında, giriş ve çıkış yerlerinde (Üniversite binaları veya ekleri bakımından Polis Vazife ve Selâhiyet Kanununun 20/2 inci maddesi saklıdır),

— Umumi veya umuma açık yerlerde, öğrenci yurtlarında, kent giriş ve çıkışında veya ana caddelerde seyreden taşıt araçlarında,

Polis, kamu düzenini ve Anayasal hak ve özgürlükleri korumak bakımından zorunlu ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, il sınırları içinde Valinin, ilçe sınırları içinde Kaymakamın vereceği emirle, kişilerin, üstlerini, araçlarını ve eşyasını arayabilir.

bb. 17 inci maddeye eklenen fıkra ile de, polis, kendisinin polis olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, kişilerden kimlik sorabilir.

b. 3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanununun 82, 85 ve 86 inci maddeleri değiştirilmiş ve bu Kanuna 8 ek madde ile 4 geçici madde eklenmiştir:

aa. Emniyet örgütü mensuplarına verilecek disiplin cezaları yeniden ve değiştirilerek saptanmıştır.

bb. Emniyet örgütü mensupları için sicil raporu düzenlemeye yetkili amirlerin, İçişleri Bakanlığınca düzenlenecek bir yönetmelikle belirleneceği ve Vali ile Kaymakamların da ek sicil raporu düzenleyebilecekleri belirtilmiştir.

cc. 1475 sayılı Nakdi Tazminat Kanununun hükümlerinden başka, emniyet örgütü mensuplarının maddede belirtilen durumlarda para verilerek ödüllendirilebilecekleri öngörülmüştür. Bu miktar, emniyet mensuplarının fiilen almakta oldukları aylık tutarın iki katı ile yirmidört katı arasında değişecek, yaşamını kaybedenler için ise, bu miktar maaşının otuzaltı katı para olarak kanuni mirasçılarına ödenecektir.

çç. 3201 sayılı Kanuna eklenen bir madde ile, disiplin ve soruşturma işlerini yapmak üzere illerde birer Polis Disiplin Kurulu, Ankara'da da, Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulu oluşturulmaktadır.

dd. Kanuna eklenen diğer bir madde ile de, disiplin kurullarının disiplin cezası verebilecekleri personel ve uygulamaya yetkili oldukları cezalar gösterilmiştir. Ayrıca, Kanuna bir başka ek madde getirilerek, emniyet örgütünde Emniyet Hizmetleri Sınıfı dışında çalışan diğer sınıflardaki personel hakkında disiplin cezası vermeye yetkili kurullar da belirlenmiştir.

ee. Bir başka ek madde, disiplin kurulunca verilen disiplin cezalarının kesinleşme usulünü, diğer bir ek madde ise, meslekten çıkarma cezası verilenlerden, görevi başında kalmasında sakınca görülenlerin, kararın onaylanmasına kadar görevden uzaklaştırılabileceğini belirtmiştir.

ff. Emniyet Teşkilâtı Kanununa eklenen Ek 6 ıncı Madde, emniyet örgütünde bulunanlara doğrudan doğruya disiplin cezası vermeye yetkili olanları göstermektedir.

gg. 7 inci Ek Madde ile, polis emeklilerince kurulan derneklerin yayınları dışında, gerçek ve tüzel kişilerin polis dergisi ve gazetesi yayınlamayacakları, dergilerde, duvar ve el ilânlarında polis yıldızının sembol olarak kullanılmayacağı esası getirilmiştir.

hh. Ek Madde 8'de, emniyet örgütü mensupları ile çarşı ve mahalle bekçilerinin dernek ve vakıf kuramayacakları, spor dernekleri dışında kurulmuş derneklere üye olamayacakları öngörülmektedir.

ıı. Geçici maddelerde ise, yayınlanmakta olan dergilerin durumu, daha önce kurulmuş polis derneklerinin Kanunun yürürlük tarihi olan 23.2.1980 tarihinden itibaren infisah etmiş sayılacağı düzenlenmekte ve nakdi tazminata ilişkin hükümlerin 1.1.1968 tarihinden itibaren geçerli olacağı belirtilmektedir.

c. 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 11 inci maddesinin (D) fıkrası ile 32 inci maddesinin (E) fıkrası değiştirilmiştir:

aa. 11 inci maddede yapılan değişikliğe göre, bir Vali il içinde çıkabilecek toplumsal olayları emrindeki kolluk kuvvetleriyle önlemeyeceği kanısına varırsa, veya, anî ve olağanüstü olayların cereyanı karşısında kalırsa, en yakın askeri kuvvet (kara, deniz ve hava) komutanından yardım gönderilmesini ister, İstek, gecikmeksizin yerine getirilir.

Madde kolluk kuvvetleriyle yardıma gelen askeri kuvvet arasında işbirliği ve koordinasyonun Vali tarafından sağlanacağını belirtmektedir. Askeri kuvvetlerin Vali tarafından verilen görevleri kendi komutanının sorumluluğu altında, onun emir ve direktifine göre ve İç Hizmet Kanununda belirtilen yetkilerle, kolluk kuvvetlerinin genel güvenliği sağlamada sahip olduğu yetkiler kullanılarak yerine getirilecektir.

bb. Kaymakamların da, 32 inci maddeye getirilen değişiklikle, 5442 sayılı Kanunun yukarıda anılan 11/D maddesindeki yetkileri kullanabileceği belirtilmiştir.

ç. 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Hakkındaki Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkındaki 1932 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi değiştirilerek, 5 yılı aşmamak kaydıyla, 171 sayılı Kanunun 18-24 üncü maddelerine göre tayin edilecek hapis cezaları iki kat artırılmıştır.

d. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 1897 sayılı Kanunla değişik 1 inci maddesinin üçüncü fıkrası değiştirilmiş ve anılan Kanuna ek geçici 54 üncü madde eklenmiştir:

aa. 657 sayılı Kanunun 1 inci maddesinde yapılan değişiklikle, özel kanunları hükümlerine tabi personel arasına "Emniyet Teşkilâtı Mensupları" da eklenmiştir.

bb. 657 sayılı Kanuna eklenen Ek Geçici 54 üncü maddeye göre, emniyet örgütünün hizmet ve kuruluşunun nitelik ve özelliği gözönüne alınarak özel bir kanun çıkarılması öngörülmekte ve bu kanun çıkana kadar halen yürürlükte bulunan hükümlerin uygulanmasına devam olunacağı belirtilmektedir.

e. 1630 sayılı Dernekler Kanununun 2, 4, 7, 35, 51 ve 63 üncü maddelerinde değişiklik yapılmış, anılan Kanuna ek bir madde ile geçici 4 üncü madde eklenmiştir:

aa. Dernek kuramayacak olanların derneklere üye olamayacakları öngörülmüştür (m. 2).

bb. 4 üncü maddenin birinci fıkrasına eklenen cümle ile, "Türk Devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak" amacı güden, amacı belli olmayan ve tüzükte belirtilen amaca uygun bulunmayan derneklerin kurulması yasaklanmıştır.

cc. Madde 7'de yapılan değişiklikle, dernek tüzüklerinde derneğin amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere dernekçe sürdürülecek çalışma konuları ve biçimleri gösterilmelidir.

çç. 35 inci maddenin (a) bendinde yapılan değişiklikle, derneklere yasak faaliyetler, tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu nedenle tüzükte belirtilen çalışma konuları ve faaliyet biçimleri dışında faaliyetler olarak saptanmıştır.

dd. 51 inci maddenin İkinci Fıkrasındaki değişiklikle de, dernek gelirlerinin toplanması ve giderlerin nasıl yapılacağı hususları belirlenmiştir. Buna göre, dernek gelirlerinin alınmasında kullanılan alındı belgesi Maliye Bakanlığı tarafından bastırılacak ve gelir toplanması, denetim ve alınacak ücret, İçişleri ve Maliye Bakanlıklarınca düzenlenecek yönetmelikle saptanacaktır, Değişiklik, aynı zamanda, hangi hallerde derneklerin alındı belgesi bastırabileceğini ve para toplayacak kişilerin dernek yönetim kurulu kararı ile belirlenip, o yerin mülkî amirine tescil ettirilmesi hususlarını da içermektedir.

ee. 63 üncü maddedeki değişiklikle, dernek kurma hakkına sahip olmadıkları halde dernek kuranların ve derneklere üye olanların bin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılacakları esası getirilmiştir.

ff. 1630 sayılı Dernekler Kanununa eklenen bir madde ile (Ek Madde 1), bir derneğin suç sayılan eylemlerin kaynağı olduğunun belirlenmesi halinde, Valilik veya C. Savcılığının; birden çok ilde kurulmuş (birden fazla şubesi bulunan) dernekler için ise, İçişleri Bakanlığının veya dernek genel merkezinin bulunduğu yer C. Savcılığının istemi üzerine, o derneğin mahkemece kapatılacağı belirtilmektedir. Ayrıca maddede, bir derneğin suç sayılan eylemlerin kaynağı olduğunun saptanmasının mahkeme kararı ile olacağı yazılıdır.

gg. Geçici 4 üncü madde, İçişleri Bakanlığı ve Valiliklerin dernek tüzüklerinin bu Kanun hükümlerine uydurulması şeklindeki istemlerinin üç ay içinde giderilmesini istemekte, aksi takdirde, eksikleri gidermeyen derneklerin faaliyetten alıkonulacağı açıklanmaktadır.

II. YÜRÜTME İŞLEMLERİ

1. Karayolları Trafik Tüzüğünde Değişiklik Yapılması Hakkında Tüzük (RG. 25.1.1980/16880) :

Bu Tüzükle, Karayolları Trafik Tüzüğü'nün (R.G. 5.5.1961/10799) 67 inci maddesinin (a) bendinin 3 üncü fıkrası değiştirilmiş, şehirlerarası ulaşımda çalışan otobüslerin oturma yerlerinin niteliği saptanmış, Tüzüğe bağlı (1) sayılı cetvelin B— Motorlu Taşıtlar Bölümünün 11 inci sırasında yer alan kısa hüzmeli farlarla ilgili kı-

sımda, traktör farlarının durumu belirlenmiştir. Gene (1) sayılı cetvelin (C) Bölümünün 13 üncü sırasında yer alan oturma yerleri ile ilgili kısımda, Belediyelere ait toplu taşıma araçlarının oturma yerlerinin hangi nitelikte olacağı belirtilmiştir.

2. Basın Kartları Yönetmeliğinin Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik (RG. 2.1.1980/16857) :

8.9.1973 tarihli ve 7/7090 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konan Basın Kartları Yönetmeliğinin 45 inci maddesi değiştirilerek, kartların değiştirilme zamanı ile ilgili yeni hükümler getirilmiştir.

3. İthalat Rejimi Kararı (RG. 28.1.1980/16883) :

3614 sayılı Kanununun 1 inci ve 7 inci maddeleri ile 1615 sayılı Kanununun 19 ve 20 inci maddelerine dayanılarak Ticaret Bakanlığının hazırladığı "1980 Yılı İthalât Rejimi" Kararının yürürlüğe konması Bakanlar Kurulu tarafından 25.1.1980 tarihinde kararlaştırılmıştır.

III. YARGI İŞLEMLERİ

1. Anayasa Mahkemesi Kararları (RG. 16.1.1980/16871 ve RG. 21.2.1980/16907) :

a. Danıştay Beşinci Dairesinin başvurusu üzerine Hâkimler Kanununun 1871 sayılı Yasayla değişik 3 üncü maddesinin altıncı bendinde yer alan "yabancı ile evli olmamak" ve (görevi esnasında evlenenler istifa etmiş sayılır) yolundaki hükümler,, Anayasa Mahkemesinin E. 1979/19, K. 1979/39, T. 9.10.1979 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Bu ibareler, Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'nın 12 ve 58 inci maddelerine aykırı bulunmuştur.

b. Anayasa Mahkemesi E. 1979/39, K. 1980/3 ve T. 24.1.1980 sayılı kararı ile, 2186 sayılı "Vakıflar Genel Müdürlüğü 1979 Yılı Bütçe Kanunu" nun 9 uncu maddesinin Anayasaya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir. Mahkeme özetle, vakıf mallarından alınacak taviz bedellerinin 1319 sayılı Vakıflar Yasasının 27 inci maddesine göre alınacağını ve bu usulü değiştiren itiraz konusu 9 uncu

maddenin Anayasaya aykırı olduğunu vurgulamıştır. Yüksek Mahkemeye göre, anılan Bütçe Kanununun 9 uncu maddesi, Anayasanın 64, 92, 93 ve 94 üncü maddeleri ile, Bütçe Kanununa bütçe ile ilgili hükümler dışında hiçbir hüküm konulamayacağını öngören Anayasanın 126 ıncı maddesine ters düşmektedir.

2. Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları (RG. 4.1.1980/16859) :

a. Uyuşmazlık Mahkemesi E. 1979/4, K. 1979/2 ve 8.10.1979 tarihli kararı ile, "siyasi ve ideolojik saikle işlenmeyen veya bu tür suçlarla genel ve ortak amaç içinde bağlantısı olmayan suçlara ait davaların Adlî Yargı yerinde görülmesi gerektiği" ne karar vermiştir. Yukarıda anılan Resmî Gazete'de aynı mahiyette iki karar daha yayınlanmıştır (Bkz. E. 1979/13, K. 1979/6, T. 8.10.1979 ve E. 1979/2, K. 1979/14, T. 12.11.1979 sayılı kararlar).

b. Uyuşmazlık Mahkemesi bir başka kararında (E. 1979/5, K. 1979/3, T. 8.10.1979), bu kez, siyasi ve ideolojik saikle işlenen suçlara ait davaların Askerî Yargı yerinde görüleceğini kararlaştırmıştır (Aynı doğrultuda, anılan Resmi Gazetede E. 1979/46, K. 1979/33, T. 12.11.1979 sayılı karara da bkz.).

c. Yüksek Mahkeme, 1979/31 Esas, 1979/12 Karar ve 8.10.1979 tarihli kararında da, "Uyuşmazlık Mahkemesinin görevi dışında bulunan başvurmanın reddinin gerektiğine" karar verirken, ilçe idare kurulu ile adli yargı mercii arasında çıkan uyuşmazlığı, idare kurulları bir yargı mercii olarak kabul edilemeyeceği gerekçesi ile, mahkemenin görevi içinde görmemiştir.

ç. E. 1979/47, K. 1979/34, T. 12.11.1979 sayılı kararında Uyuşmazlık Mahkemesi, "askeri kişilerle asker olmayan kişilerin askeri eşyayı çalmak, satın almak, gizlemek, rehin kabul etmek suçlarında birlikte ve müştereken hareket etmedikleri hallerde asker olmayan kişilerin davalarında, Adlî Yargının görevli olduğu"na karar vermiştir.

3. Yargıtay Kararı (RG. 13.1.1980/16868) :

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, E. 1979/1, K. 1979/3, T. 12.11.1979 sayılı kararında kira farkı alacağının ifa za-

manı bakımından Őu esas getirmiŐtir: “Kiranın tespitine ilişkin mahkeme kararı ile tesbit edilen kira farkı alacağının ifa zamanının gelmiŐ sayılması iÇin sadece alacaklının borçludan edada bulunmasını isteyebileceği zamanın gelmiŐ bulunması yeter olmayıp aynı zamanda o kararın kesinleŐmesi gerekir.”

4. Askeri Yargıtay Kararı (RG. 13.1.1980/16868) :

Askeri Yargıtay İŐtihatları Birleştirme Kurulu, E. 1979/1, K. 1979/1, T. 2.7.1979 sayılı kararında “KıbrıŐ’t bulunan Tőrük Silâhlı Kuvvetleri Mensuplarına savaŐ hükümleri uygulanamayacağı”na hükmetmiŐtir.